

El pou del vernís

Butlletí
d'informació

Editorial

Un exregidor i exportaveu de l'equip de govern municipal acusava el Grup d'Estudis d'Esplugues de patir "amnèsia selectiva sobre el que va passar a la nostra vila entre 1939 i 1979". Resulta sorprenent que una persona que no ha participat mai ni s'ha interessat mai per les activitats del grup d'Esplugues es despengi ara amb aquestes afirmacions tan poc fonamentades, que es podrien entendre en un ciutadà del carrer, però no en una persona que ha tingut un paper important en el govern de la nostra ciutat.

En tot cas el Grup d'Estudis ha fet i continuarà fent una feina de recuperació del nostre passat i de la nostra memòria local i com a mostra el nostre acte del maig que es deia, precisament, *La vida quotidiana a Esplugues durant la guerra i la postguerra*. L'historiador de Sant Joan Despí, Miquel Ruiz, va fer una completa i interessant introducció històrica sobre la vida quotidiana del període analitzat. El Josep Casellas i la Magdalena Rodríguez van fer unes intervencions, amenes i rigoroses a la vegada, farcides d'anècdotes, sobre la seva experiència personal: *l'escola, el racionament, l'auxili social...* A més, les intervencions del públic van aportar noves dades com la frustrada experiència escolar del Jaume Vilardell a la postguerra.

D'acord amb la voluntat del Grup d'Estudis d'incorporar la gent jove a les nostres activitats vam voler que també fos present per acabar l'acte una veu jove. La Marta Serra a partir d'un treball de recerca del batxillerat, va recordar el seu besavi Josep Cortada que va morir assassinat pel règim dictatorial i va il·lustrar la seva exposició sobre la vida quotidiana amb fotografies de Salvador Serra Sanllehi que conservava la família i que van cedir a l'Arxiu Històric Municipal d'Esplugues.

Per acabar volem manifestar el nostre suport al grup "Boc de Biterna" perquè l'ajuntament els ha negat sense arguments convinents una subvenció que venien rebent els darrers anys per fer un correfoc a les festes de primavera.

L'Ensenyament a Esplugues durant la II República

Des de la perspectiva educativa, els anys de la II República van ser dels més reeixits de la història d'Esplugues. La reforma de l'educació va ser un dels grans objectius republicans. Mitjançant l'educació la República pretenia canviar la societat i alliberar-la de la ignorància i de les seves conseqüències: la pobresa, la submissió al caciquisme i el control de l'església. La situació que heretava era desastrosa. Rodolfo Llopis, que va ser director general d'Ensenyament Primari, resumia així l'herència deixada per la Dictadura de Primo de Rivera: "Ha entregado una España sin escuelas y un país donde más de la mitad de sus habitantes no saben leer ni escribir".

El Ministeri d'Instrucció Pública –dirigit pel català Marcel·lí Domingo– va emprendre una feina meritòria, malgrat les limitacions pressupostàries. Es va fer una inversió econòmica en educació que mai no s'havia fet al nostre país. El 1932 es van pressupostar 400 milions de pessetes per construccions escolars, quan, uns anys abans, el pressupost que s'havia assignat era de només 8 milions i mig. A la ciutat de Barcelona es crearen 16 grans grups escolars i, per exemple, els Palaus que pocs anys abans, el 1929, foren hotels per a l'Exposició Universal, a la plaça d'Espanya, es transformaren en escoles. Més de 3.000 nens i nenes se'n beneficiaren. Ara bé, en general, més que destinar els recursos econòmics a edificacions costoses, es prioritzà la contractació de mestres i l'escolarització de la major quantitat de nens possible.

Esplugues va ser un dels pobles que en sortí guanyant amb aquesta mesura de creació de noves escoles i de formació de nous mestres. El 1933, l'escola Isidre Martí passà de tenir un aula per a nens i una per a nenes a ser escola graduada amb 3 aules per els nens i tres per les nenes.

Homenatge al mestre Joan Corrales i a l'alcalde Isidre Martí. L'ajuntament republicà, presidit per Martí Figueras, d'Esquerra Republicana, va voler significar els nous valors que l'inspiraven en l'homenatge a dos espluguins notables: el mestre Joan Corrales i l'alcalde Isidre Martí. Els dos són noms mítics en la memòria pedagògica del poble. Joan Corrales, el mestre estimat, un cop jubilat, s'havia instal·lat a Esplugues al carrer que avui porta el seu nom –abans es deia carrer Prior–. L'altre, Isidre Martí, feia poc havia mort. (Respectem l'escriptura original de l'acta): "Que, per la Comissió corresponent, es faci un estudi i es formuli el corresponent projecte per a ésser somés a l'aprobació de l'Ajuntament, l'homenatge a Don Juan Corrales Miralles, convehi, jubilat del Magisteri, i que fou durant molts anys Mestre Nacional d'aquesta població, aixís com el compatriota, en Isidro Martí Govern, mort entre nosaltres el dia 16 de Març prop passat, qui havent exercit el càrrec d'Alcalde d'aquest poble desde 1904 a 1911 no reparant ab sacrificis de cap mena i després de vencer un sens fi de dificultats, logrà vestir

els edificis escolars de que avui gaudim i que poden esser mostrats ab verdader orgull”.

La primera escola de La Plana: 1931. Esplugues començava a experimentar un augment ràpid de la població. Ja ultrapassava els 3.000 habitants. Només hi havia un aula per els nens i una per les nenes, a més del parvulari municipal, a l'edifici Isidre Martí. Estaven plenes en excés. S'anaven urbanitzant els camps de conreu de la Plana i les escoles quedaven molt lluny de les noves vivendes. Un grup de veïns, al capdavant dels quals figurava Josep Olivé, hagueren de crear i mantenir una nova Escola el 1931. Aquesta escola (un aula per nens i una altra per nenes) estava situada al nº 97 del carrer Molinas –actualment, carrer Dr. Manuel Riera. Va ser finançada per l'ajuntament. Els mestres, Samuel López i Teresa Vallvé, van ser nomenats mestres municipals interins. L'Estat se'n faria càrrec el 1934.

L'escola de Can Vidalet: 1934. La barriada de Can Vidalet va néixer com a conseqüència de la immigració, progressivament abundant, que es va produint des de començaments del segle XX i que continuarà sense parar fins als anys 70. Es formaren dos nuclis suburbials, que van rebre el nom dels seus propietaris: el de Vidalet i el de Pelegrí. Els nous espluguins aprofitaven, molts d'ells, els diumenges per construir les seves cases en els límits entre l'Hospitalet i Esplugues on abundaven els camps erms. Les criatures passaven el dia jugant i corrent pels carrers. No hi havia escoles per a ells.

Amb l'arribada de la República, les autoritats municipals començaren a preocupar-se per la situació d'abandó i demanaren al Govern central l'escola que el barri necessitava. La nova escola (un aula mixta i unitària) s'inaugurà l'octubre de 1934 amb el nom de “Vidalet-Pelegrí” i estava ubicada al carrer Pere Pelegrí, nº 16.

L'escola de Finestrelles: 1934. L'any 1923 es va inaugurar la urbanització del Coll de Finestrelles i ben aviat es creà un nucli de població, separat del centre del poble, i prou nombrós com per aconsellar una escola. L'ajuntament llogà la casa d'Aniceto Torner, al carrer Santa Rosa, nº 36, per tal d'habilitar una escola mixta, aprovada pel govern republicà el 1934. Aquesta escola de Finestrelles va sobreviure fins als anys 70, quan els pocs alumnes que quedaven es van incorporar a l'escola Isidre Martí.

El col·legi Sant Josep, l'escola de les monges, canvia de titulars i de nom. L'aprovació de la Constitució republicana, favorable a l'educació laica, i la prohibició donada als ordres religiosos d'impartir l'ensenyament, va ocasionar un cert trasbalsament a una part de la societat espanyola. A Esplugues també es va viure aquesta commoció. El col·legi Sant Josep, l'escola de les monges, va veure com marxaven les monges Filles de Jesús cap al seu país, França. La Directora, Mercè Roca i Miquel, que ho era des de la fundació de l'escola el 1910, va ingressar llavors a la congregació de les Filles de la Santa Casa de Natzaret. És així com vénen a Esplugues les monges que regenten el col·legi que avui coneixem per Natzaret. L'escola canvià de nom. Ara es diria Elvira Jover, el nom de la fundadora.

L'escola Políglota i l'acadèmia Catalunya, dues experiències d'ensenyament privat durant la República. Enmig d'un ambient enrarit que no permetia gaire la reflexió i el debat seré, l'any 1933, un grup de pares, sota els auspicis de la parròquia, decidí impulsar una escola per a nois, de caràcter confessional catòlic, dirigit, però, per seglars. Sembla que Josep Maria Milà i Camps, comte del Montseny, presidí la Junta rectora. La nova escola prengué el nom d'escola Políglota i s'instal·là provisionalment al carrer de l'Església, en un petit local situat al segon pis de la casa de la família Bovés, al costat de Can Tinturé. Un any més tard, el 1934, l'escola es traslladà als locals del Centre Parroquial, un edifici molt més espaiós, ubicat a l'inici del carrer de Sometents al costat del pont de la carretera. El seu primer mestre fou Nemesio Santamaría. L'escola Políglota rebé ben aviat el nom d'escola parroquial.

*Alumna de l'escola Elvira Jover (abans es deia St. Josep) - Any 1934
Arxiu d'Esplugues - Fons L'Abans -
Cedida per la Sra. Montserrat Martí*

El 1935 el mestre Santamaría fou cessat en la seva activitat magisterial, motivat per alguns aspectes de la seva vida privada que no agradaven al rector i a la junta de pares. Fou substituït l'any 1935 per Jaume Fàbregas. Nemesio Santamaría, però, tenia tal prestigi que, en deixar l'escola Políglota, molts pares l'animaren a continuar educant els seus fills i pogué fundar una altra escola, l'acadèmia Catalunya. Aquesta escola funcionà al carrer del Sucre, al barri de Can Clota, al davant de l'escorxador municipal. A diferència del col·legi Sant Josep, que era només de noies, i de l'escola Políglota, que era només per a nois, l'acadèmia Catalunya era mixta, acollint-se a les noves prescripcions republicanes.

Plaça Blas Infante d'Esplugues

En la nostra darrera publicació del Pou del Vernís vam tractar de la personalitat de Blas Infante, honorat per molts espluguins d'origen andalús amb una plaça a Can Vidalet en la que hi ha un relleu vorejat per jardins i a la que se li ret un homenatge cada any per part del veïnat. Lamentem que en aquella ocasió s'haguessin introduït algunes errades. Per aquesta raó procedim a refer aquesta important referència del món andalús.

Blas Infante Pérez de Vargas, conegut com *el pare de la pàtria andalusa*, va nèixer a Casares (Màlaga) l'any 1885 i va morir afusellat pels sublevats franquistes al Km. 4 de Carmona, sense judici ni sentència, el 11 d'agost de 1936.

El cinisme del règim franquista vencedor es feu evident quan, pel 1940, el Tribunal de Responsabilidades Polítiques el va condemnar "oficialment" a mort (4 anys després del seu assassinat per membres de la Falange) i, atès que ja havia mort, van optar per multar els seus descendents amb una resolució del 4 de maig de 1940, al·legant "...que habia formado parte de una candidatura de tendencia revolucionaria en las elecciones de 1931 y en los años sucesivos hasta 1936, se significó como propagandista de un partido andalucista o regionalista andaluz."

De fet Blas Infante havia exercit de notari, historiador, antropòleg, musicòleg, escriptor, periodista i conegut conferenciant. Era un gran patriota andalús, perquè els andalusos poden ser també uns patriotes de la seva terra i, inclús, identificar-se amb un progressiu procés nacional.

Retrat de Blas Infante realitzat sobre rajola, ubicat a l'avinguda Blas Infante de Jerez (Andalusia).

Però, a més, Blas Infante era llicenciat en dret, com el seu pare, el qual li permeté accedir posteriorment al notariat i prendre contacte amb les idees polítiques regionalistes de la emergent personalitat andalusa. Home profundament coneixedor i solidari

amb els jornaleros andalusos, el va predisposar a una lluita política que exercitaria en el futur: "...Yo tengo clavada en la conciencia desde la infancia la visión sombría del jornalero. Yo le he visto pasear su hambre por las calles del pueblo."

El seu ideari polític es fonamentava en la defensa de l'andalúsisme i denunciava amb valor l'oblit d'Andalusia per part del govern de Madrid. Volia reconstruir Andalusia, tot pensant en la regeneració d'Espanya, objectiu que també van adoptar a Catalunya uns quants polítics, en un intent d'aportar la catalanitat a Espanya. La bandera blanca i verda andalusa va ser conseqüència d'una proposta de Blas Infante, els antecedents històrics de la qual dataven del 1095. Andalusia respirava Al-Andalus pels quatre costats.

El govern de Madrid va tenir el detall d'empresonar-lo a l'inici de la I. Guerra Mundial perquè va advocar per que Espanya enviés l'exèrcit a lluitar al costat de França. Al sortir de la presó tenia les idees força clares: va definir el concepte nacional d'Andalusia entés com una nacionalitat històrica en el si d'un hipotètic Estat Federal espanyol. Vegeu, si més

El pou del
Butlletí
d'informació
vernís

Dijous alternatius de 19 a 21 h

Fax:
93 473 29 87

Telèfon:
93 473 44 12

e-mail:
gestudisesplugues@gmail.com

Seu:
Casal de Cultura Robert Brillas
Àngel Guimerà, 38
08950 Esplugues de Llobregat

no, el següent paràgraf del Manifesto andalucista de Córdoba l'any 1919: "... Sentimos llegar la hora suprema en que habrá que consumarse definitivamente el acabamiento de la vieja España (...). Declarémonos separatistas de este Estado que, con relación a individuos y pueblos, conculca sin freno los fueros de la justicia y del interés y, sobre todo, los sagrados fueros de la Libertad; de este Estado que nos descalifica ante nuestra propia conciencia y ante la conciencia de los pueblos extranjeros (...). Ya no vale resguardar sus miserables intereses con el escudo de la solidaridad o la unidad que dicen nacional." Veritablement, un discurs que sembla actual 89 anys després.

L'any 1931, amb la II República, reforça molt més els seus vincles provinents de l'antic Al-Andalus i intervé decididament en l'escena política. La seva obra: *La verdad sobre el complot de Tablada y*

el Estado libre de Andalucía, apareguda el mateix any, manifesta clars aspectes independentistes de l'andalusisme, si bé cal remarcar que li va manca un ampli recolzament popular pel projecte en qüestió, que amb els anys haguessin pogut quallar molt més. És a dir, no va ser fàcil la tasca política de Blas Infante perquè el poble andalus no tenia en aquell moment prou clara una consciència d'identificació estrictament andalusa. Per altra part, el projecte d'una Espanya federal i republicana se'n va anar en orris poc després fins avui dia. Alguns autors informen dels seus viatges i contactes amb el Marroc de tipus ancestral, familiar i religiosos.

A partir de l'assemblea de Còrdova del gener de 1933 es va intentar assolir un Estatut d'Autonomia andalus, però no va tenir temps de madurar, car la sublevació feixista del 1936 feu avortar de seguida tal propòsit. Encara va ser a temps Blas

Infante d'esdevenir president d'honor de la futura Junta Regional d'Andalusia.

Amb aquest curriculum, Blas Infante era un objectiu prioritari pels sublevats i va ser executat tan aviat com van pugué fer-ho, és a dir uns 20 dies després d'iniciar-se la revolta feixista.

S'entén així que Can Vidalet reti un sincer homentge a Blas Infante cada any. A més a més, des del catalanisme ho compremem del tot i ho respectem com si fos un dels nostres. Perquè la qüestió essencial que segueix sense resoldre's és: Per què hi ha interessos tan clars perquè ni andalusos ni catalans puguem determinar-nos el que realment som des de fa molts segles? Blas Infante, en aquest cas, podria respondre també en nom de Catalunya.

Joan M. Puiggròs i Modolell
Juny 2008

Presència del GRUP d'ESTUDIS d'ESPLUGUES a la Catalunya Nord

Entre els passats 16 i 18 de maig de 2008, vam representar la inquietud cultural i patriòtica espluguina a Perpinyà, amb motiu de la RECERCAT que és una jornada de cultura i recerca local dels territoris de parla catalana, a la que van acompanyar actes tots tres dies. A part d'una exposició general a la plaça immediata al Castellet, van haver-hi exposicions monotemàtiques, visites culturals, presentacions, taules rodones i molts participants. Aquesta és la nostra forma d'honorar Esplugues i el nostre país. A la fotografia que annexem, hi són presents els sis membres del Grup d'Estudis que van participar en la Recercat, que l'any vinent se celebrarà a Figueres. Per ordre d'esquerra a dreta hi apareixen: Matrimoni Campo, J.M.Puiggròs, X.Puiggròs E.Llavinés i Jordi Buisán.

Si voleu fer-vos socis/sòcies ompleneu aquesta butlleta o una fotocòpia i envieu-la al Grup d'Estudis d'Esplugues.

En/Na	<input type="text"/>	Telèfon	<input type="text"/>
Adreça	<input type="text"/>		
Població	<input type="text"/>		
CP	<input type="text"/>	e-mail	<input type="text"/>
Estic interessat/da	☐ Fer-me soci/a ☐ Rebre informació activitats		
Quota soci/a: 25 euros l'any	☐ Col·laborar com ☐ adjunt taló ☐ compte corrent <input type="text"/>		
	signatura		